

fol. Rafał Pastwa

Elżbieta Matyaszevska

– historyk sztuki, doktor nauk humanistycznych, absolwentka historii sztuki Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Była pracownikiem Instytutu Leksykografii KUL – redaktorka i autorka haseł z zakresu sztuki religijnej, zamieszczonych w *Encyklopedii Katolickiej*. Przez lata współpracowała z redakcjami lubelskich i warszawskich periodyków, publikując relacje z wystaw sztuki dawnej i współczesnej, a także cykliczne teksty z zakresu historii ubioru, mody i rzemiosła artystycznego. W ramach prac związanych z gromadzeniem informacji o stratach kultury polskiej, prowadzonych przez Wydział do spraw Strat Wojennych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, przygotowała kilkadziesiąt kart obiektów rzeźbiarskich z XIX i XX wieku utraconych podczas II wojny światowej. Obecnie współpracuje z Instytutem Sztuki PAN w Warszawie, a także Redakcją Polskiego Słownika Biograficznego, pisząc bio-

gramy polskich artystów, przewidziane do kolejnych tomów obu słowników. Utrzymuje stały kontakt jako wykładowca z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Lublinie, Tomaszowie Lubelskim oraz Świdniku, a także z Filharmonią Lubelską, przygotowując tam, w ramach Akademii Muzyki i Plastyki, prezentacje z zakresu sztuk plastycznych, wpisujące się w określone tematy muzyczne (oferta jest skierowana do szkół ponadpodstawowych Lublina i regionu). Od paru lat związana jest z Domem Kultury LSM w Lublinie, gdzie w ramach tematów przewodnich „Niespiesznie po Lublinie”, „Czy artysta może być kobietą”, „Galeria arcydzieł”, prowadzi cykliczne wykłady z historii sztuki, popularyzujące wiedzę o znanych i mniej znanych artystach oraz artystkach, a także wybranych arcydziełach sztuki europejskiej.

Jest autorką książki „Wierzę w cuda nie od dziś”. *Religia w życiu i twórczości Jana Matejki* (Lublin 2007), współautorką albumowego opracowania *Matejko. Obrazy olejne. Katalog* (Warszawa 1993), autorskich rozdziałów w kilku publikacjach zbiorowych dotyczących ikonograficznej obecności zwierząt w dziełach sztuki, referatów posejsyjnych podejmujących problematykę sztuki religijnej oraz kilkudziesięciu publikacji naukowych i popularnonaukowych z zakresu ikonografii chrześcijańskiej i malarstwa polskiego. Jest członkiem Stowarzyszenia Historyków Sztuki.

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

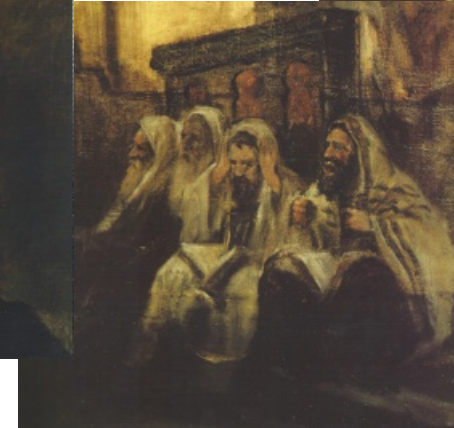
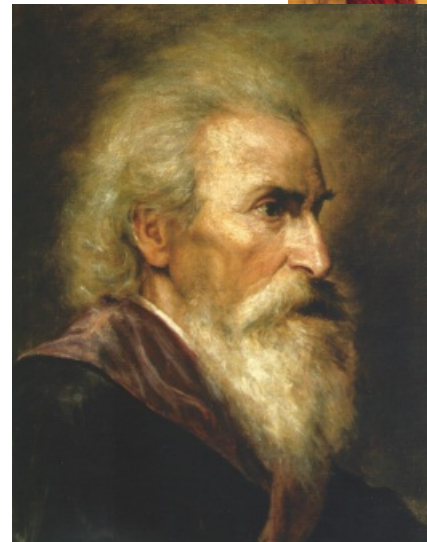
CZWARTKI ZE SZTUKĄ

Spotkanie z historykiem sztuki

dr Elżbietą Matyaszevską

MISTRZOWIE I ICH DZIEŁA

***Żyd i Polak, czyli malarstwo żywo
Maurycyego Gottlieba***

„Jestem Polakiem i Żydem i chcę dla obu, gdy Bóg da, pracować” – tak znamienne słowa znalazły się w liście Maurycego Gottlieba, napisanym w roku 1876 do Waleriana Krycińskiego, studiującego wówczas w wiedeńskiej Akademii Sztuk Pięknych. Obaj młodzieńcy chcieli zostać malarzami, ale, jak pokazała historia, to Maurycy zapisał się w sposób wyjątkowy w dziejach sztuki polskiej 2. połowy XIX w.

Maurycy Gottlieb był Żydem, a jednocześnie wybitnym przedstawicielem malarstwa polskiego. W równym stopniu podkreślał swoje semickie korzenie, jak i przynależność do polskiej kultury. Przez całe swoje, dość krótkie, życie – zmarł nagle, mając zaledwie 23 lata – rozdarty był między żydowską tradycją a świadomością historycznych związków swego narodu z Polską. Jego twórczość plastyczna była wyraźnym odbiciem nielatawego procesu poszukiwania własnej tożsamości, podjętego przez polsko-żydowskiego twórcę.

Warto w tym miejscu podkreślić, że termin „sztuka żydowska” pozostaje nadal umowny i otwarty, a jego rozumienie rozciąga się między dwiema kwestiami: czy sztuka żydowska to taka, gdy artysta identyfikujący się jako Żyd tworzy dzieła o tematyce żydowskiej, czy raczej taka, którą tworzą artyści Żydzi, niezależnie od jej treści? Twórcy żydowskiego pochodzenia w Polsce znani byli już od XVIII w., choć ich aktywność wyraźnie wzrosła w pierwszej połowie XIX w. Wykształceni w europejskich akademiach tworzyli w duchu realizmu akademickiego i realizowali zamówienia o wszelkiej tematyce, zgodnie z życzeniami inwestorów, u których tematyka żydowska nie budziła wówczas specjalnego zainteresowania, jeśli nie liczyć scen starotestamentowych. Typowa tematyka żydowska wysuwa się na plan pierwszy u wielu artystów urodzonych w drugiej połowie XIX w. Podejmowane są głównie tematy z historii narodu żydowskiego, w tym sceny biblijne, a także współczesne sceny rodzajowe ukazujące różne aspekty życia diaspory – od obrzędów religijnych po trud

codziennej egzystencji. Pod względem środków wyrazu widoczne jest w ich pracach odchodzenie od realizmu akademickiego w kierunku naturalizmu oraz realizmu zabarwionego impresjonizmem, a później także ekspresjonizmem.

Pośród właśnie takich malarzy Maurycy Gottlieb zajmuje poczesne miejsce. Pochodził z zamożnej rodziny żydowskiej, mieszkającej w Drohobyczu. Był jednym z dziesięciorga dzieci Izaaka i Felicji z Tiegermanów. Rodzice Maurycego byli Żydami religijnymi i praktykującymi, a jednocześnie propagowali idee żydowskiego oświecenia, czyli tzw. Haskali, ucząc swe dzieci otwartości i tolerancji. Maurycy, jako że od najmłodszych lat wykazywał zdolności plastyczne, po ukończeniu edukacji gimnazjalnej uczęszczał na prywatne lekcje rysunku i malarstwa do pracowni lwowskiego pejzażysty i portrecisty – Michała Godlewskiego. Następnie, w roku 1871 wyjechał na dalsze studia do Wiednia, do tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych. W Wiedniu też po raz pierwszy miał okazję zobaczyć wielkoformatowe dzieła Jana Matejki, który od tego momentu stał się dla młodego twórcy jedynym autorytetem w kwestiach sztuki. To właśnie ze względu na niego przeniósł się w 1873 do krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych, od tego roku kierowanej przez Matejkę. „Mistrz Jan” nie tylko zauważył i docenił talent młodego żydowskiego twórcy, ale też obdarzył jego samego i całą rodzinę głęboką przyjaźnią. Gdy po rocznym pobycie w Krakowie, wskutek pewnych nieporozumień i aktów antysemitycznych wymierzonych w Maurycego, ten postanowił wyjechać do Monachium, Matejko zaopatrzył uzdolnionego ucznia w listy polecające, ułatwiające mu start w tamtejszej Akademii. Przez kolejne lata Maurycy Gottlieb doskonalił swój warsztat artystyczny, korzystając zarówno ze wskazówek różnych nauczycieli malarstwa, jak i odwiedzając liczne europejskie galerie prezentujące dzieła starych mistrzów. Dzięki temu osiągnął bardzo wysoki poziom w swej twórczości, co zostało szybko zauważone przez ówczesną krytykę artystyczną.

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

CZWARTKI ZE SZTUKĄ

Spotkanie z historykiem sztuki

dr Elżbietą Matyaszewską

MISTRZOWIE I ICH DZIEŁA

**Żyd i Polak, czyli malarski
żywot Maurycego Gottlieba**

Spotkanie odbędzie się

w czwartek 19 kwietnia 2018 r. o godz. 18.00

w sali widowiskowej Domu Kultury LSM

w Lublinie, ul. K. Wallenroda 4a, tel. 81 743 48 29

www.domkulturyism.pl

Wstęp wolny